

O nezbedných kúzlátkách

aneb jak vlk překonal
zabezpečení jejich domu

Kyberpohádky jsou vzdělávací publikací vydanou v rámci kampaně
Evropského měsíce kybernetické bezpečnosti (ECSM)

O nezbedných kúzľátkách

*aneb jak vlk překonal
zabezpečení jejich domu*

O nezbedných kůzlátkách aneb jak vlk překonal zabezpečení jejich domu

Byla jednou jedna veselá kozí rodinka. Maminka Róza, které všichni, co ji měli rádi, říkali Rózičko, a jejich pět kůzlátek.

Faun, Vlnka, Méča, Sněhůrka a Truhlík.

Kůzlátka bydlela ve městě jménem Rohan se všemi dalšími kopytníky a rohatými zvířátky. Máma koza Róza měla s kůzlátky občas trápení. Kůzlátka často hrála hry na počítači, fotila se na internet, a hlavně u všech svých lumpáren natáčela videa a dělala u toho obří rámus.

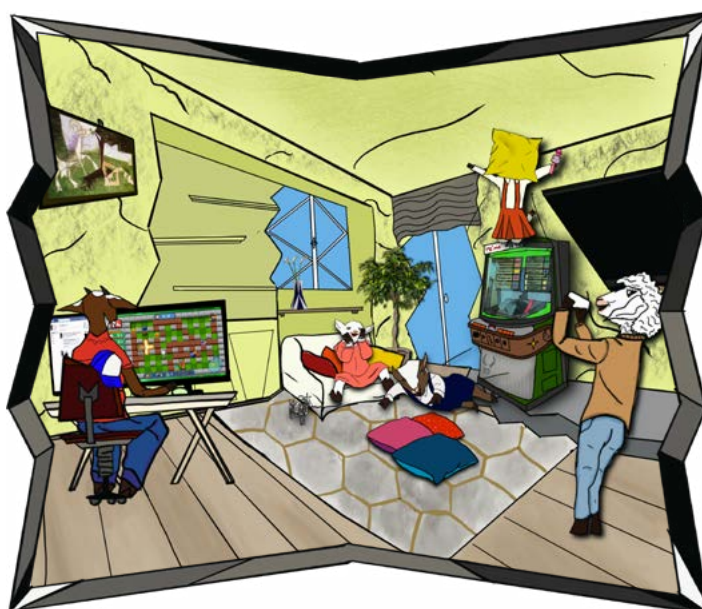
Jednoho krásného dne byla maminka na odchodu a povídá: „Děťátka, kůzlátka, jdu ke kadeřnici a nakoupit, ne abyste tady dělala nepořádek a hluk.“ Dětem zasvítila kukadla a společně řekly: „Jasně, nebój, méé.“

Maminka ještě ve dveřích zvolala: „Ne abyste pustili někoho cizího do domu! A hlavně nikomu neprozrazujte naše číselné heslo na otevírání dveří.“

„Neboj, mami, to heslo známe jen my a nikomu jinému ho nepovíme,“ řekl nejstarší Faun a šibalsky se pousmál pod vousky.

Jen co maminka odešla, kůzlátka začala polštářovou bitvu. Natáčela se u toho a vysílala vše přímo na internet. Tak jak měla v oblíbě, dávala k fotkám a videím i plno hashtagových upoutávek. Přitom kůzlátka ani nevěděla, že automaticky videa prozradí i adresu, kde bydlí.

Když už z polštářů všude létalo peří a internet byl plný fotek dovádivých kůzlátek, potuloval se v tu samou chvíli v jejich ulici hladový vlk Vlášek. Jmenoval se tak, protože měl hlásek tenký jako vlásek. Dokonce kdysi zpíval v opeře.

Chtěl si zrovna objednat jídlo na internetu, ale zjistil, že někde ztratil peněženku. Protože měl hlad jako vlk, rozhodl se, že si něco uloví. Ale to se řekne lehce – uloví. Kde by si vlk ve městě mohl ulovit něco k snědku? A tak se vlk Vlášek začal ohlížet po něčem k snědku na internetu. Prohledával internet, aby našel nějaká jehňátka nebo kůzlátka.

Najednou si všiml videa nezbedných mladých kůzlátek, jak doma vyvádí a nikde žádný dospělý. Protože u videa byla i adresa jejich domu, zadal si ji do mapy v mobilu a zjistil, že je to skoro za rohem! „To mám ale štěstí,“ řekl si.

Když vlk přišel k domu kůzlátek, uviděl, že brána do zahrádky se neotvírá klíčem. Pro otevření je potřeba znát číselné heslo, které se zadá na malé klávesnici u brány. Heslo ale Vlášek neznal.

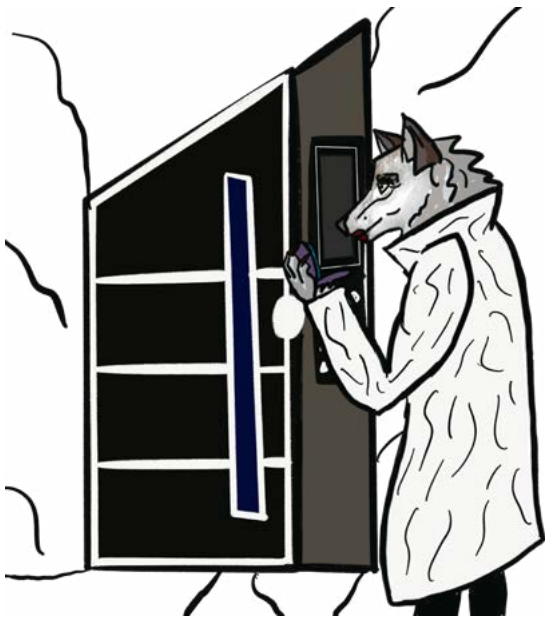
Věřil však, že zvládne napodobit hlas maminky a rozhodl se na kůzlátka zazvonit a zkusit štěstí. „Kůzlátka, kůzlátka, otevřete mi vrátka, jsem vaše maminka a nesu vám tašky plné dobrůtek,“ říkal vlk tenkým hláskem do mikrofonu u brány. Nahoře v bytě zvedl telefon od brány nejmladší Truhlík a už chtěl maminku pustit.

Faun ho ale na poslední chvíli zarazil a řekl: „Ne, počkej! Co kdyby to nebyla naše maminka! Budeme raději předstírat, že jsme ji nepoznali a můžeme si o to déle hrát.“ Vlnce, která jej také slyšela, to přišlo jako dobrá legrace a do mikrofonu odpověděla: „Ne, neotevřeme ti. Ty nejsi naše maminka, ale zlý vlk. Maminka přece zná heslo na otevření naší brány! Otevři si sám. Haha!“

Vlk byl nejdříve překvapený, že ho kůzlátka poznala. Pak mu to ale přišlo divné a řekl si, že je to určitě jen jejich další lumpárna a ve skutečnosti kůzlátka neví, kdo u brány stojí. Po chvíli přemýšlení se rozhodl, že kód zkusí uhodnout. „Určitě to bude něco jednoduchého, co si každý zapamatuje,“ uvažoval. Napřed proto vyzkoušel natukat čtyři jedničky 1-1-1-1. Nic. Poté však zkusil číselné heslo 1-2-3-4. Lup, zámek se odemkl a brána se otevřela. Vlášek byl na zahradě a pokračoval dál k domu.

U vchodových dveří do domu vlk zjistil, že dveře mají kameru a pouštějí dovnitř jen obyvatele domu. Ty poznají podle obličeje. Říká se tomu FaceID. Tohle všechno ale vlk znal a nemohlo ho to zastavit. Jako správný operní pěvec a elegant měl u sebe vždy malovátka a pudr.

Namaloval si obličej na bílo, pusu na červeno, natočil si řasy a uši si schoval pod kapuci. Opravdu se mu hodilo, že byla venku zima a zrovna měl na sobě nový bílý kožich. „Přece to není tak těžké vypadat jako kůzlečí maminka,“ pomyslel si vlk.

Namaskovaný vlk se podíval do kamery u dveří. Chytrou kameru ale neošálil. Dveře se neotevřely, a tak znovu zazvonil na kůzlátka a tenkým hlasem povídá: „Děti moje, to jsem já, vaše maminka, nesu vám spoustu dobrot. Jsem celá rozčuchaná, mám plná kopýtka tašek, pusťte mě dál.“ U sluchátka na otevření dveří byla nejbližší Sněhůrka.

Protože už ji nebavilo dovádění, byla naštvaná na bratry za popichování a měla hlad, řekla: „Mamí, ahoj, Faun a Truhlík mě pořád zlobí, pojď honem nahoru!“ A otevřela vlkovi dveře, ani se na záběr z kamery pořádně nepodívala.

Vlk se zaradoval, až mu sliny začaly kapat od huby. Vyběhl honem nahoru k bytu kůzlátek. Těžké to hledání neměl, neboť kůzlátka dělala rámus přes celý dům. Stačilo jít za hlukem.

Když došel ke dveřím od bytu, zjistil, že jsou zamčené a nejdou jen tak otevřít. Zaklepal tedy na dveře a znovu tenkým hláskem zavolal: „Kůzlátka, moje pacholátka, otevřete mamince dvířka, nesu dobroty, to budete koukat!“ Ale to už byla u dveří zase nejstarší kůzlátka a nechtěla maminku pustit. „Nepustíme tě, nepustíme, musíš znát heslo!“

Vlk si říkal, že to je jen další kulišárna kůzlátek. Rozhodl se, že je zkusí přechytračit a poprosí je o náповědu, a tak tenkým hláskem povídá: „Ale no tak, nezbedníci, poraďte mamince, ať si může vzpomenout!“ Starší kůzlátka se nenechala nachytat a odpovídala: „Né né, mé mé.“

Ale to už to prostřední Měča nevydržela a poradila vlkovi: „No přecé to je jméno toho, kohó mámé nejraději, hehe, to neuhodneš!“ To byla vlkova šance! Vlása hned napadlo, že tím myslí maminku, jen nevěděl, jak se jí říká. Rychle proto vytáhl mobil a znovu se podíval na to, co kůzlátka sdílela na internetu. Zkontroloval, kdo bydlí na adrese, která

byla u videa, a našel jméno maminky kozy – Róza Fešná z Kopytnické ulice. Příliš se mu ale nezdálo, že by tak děti mamince říkaly, a tak hledal dál. Další příspěvek, který se vlkovi ukázal, byla fotografie paní Rózy, u které bylo i její jméno: Rózička Fešulka. To bylo ono!

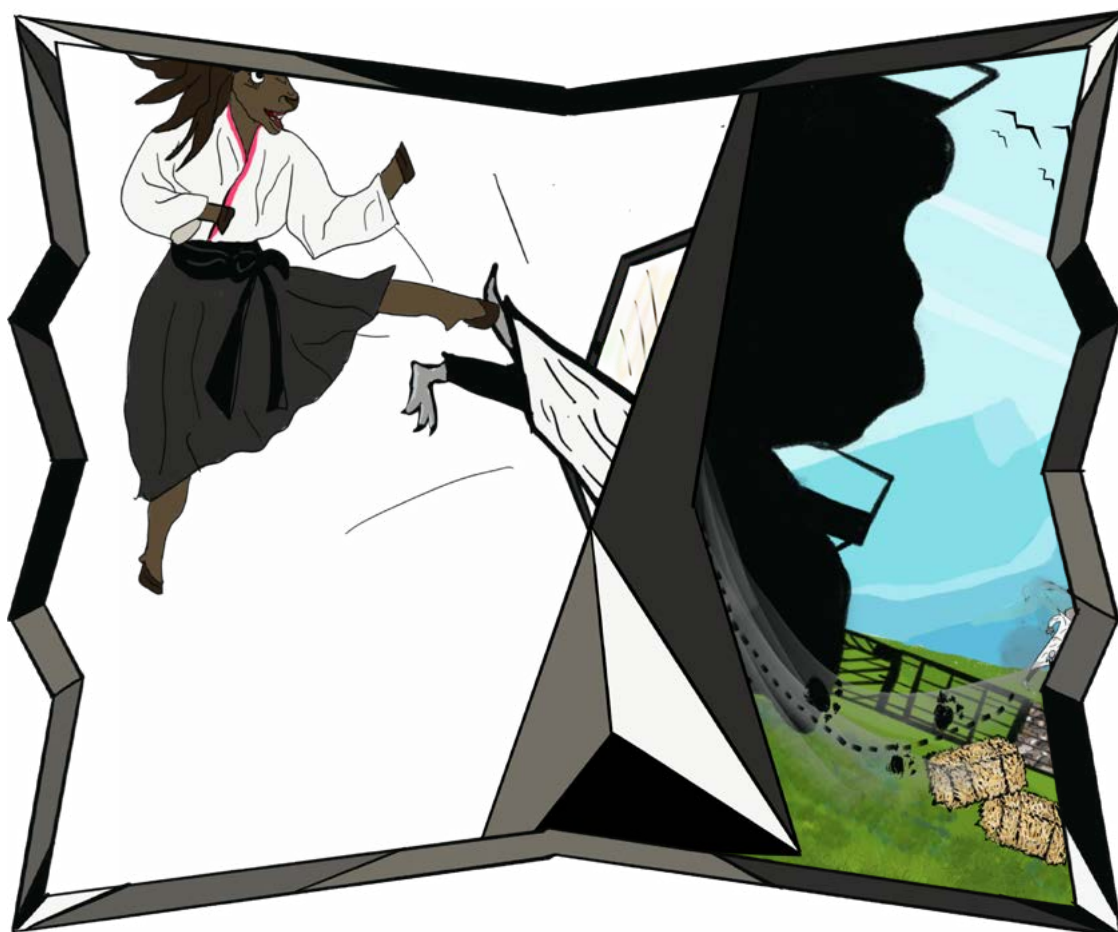

Kůzlátka mezitím přes dveře hulákala na maminku, že to neuhodne, a že ji stejně nepustí. Méča si zpívala: „Kohó máme nejraději, neuhodneš mamínkó!“ Truhlík se Sněhůrkou ale začali brečet.

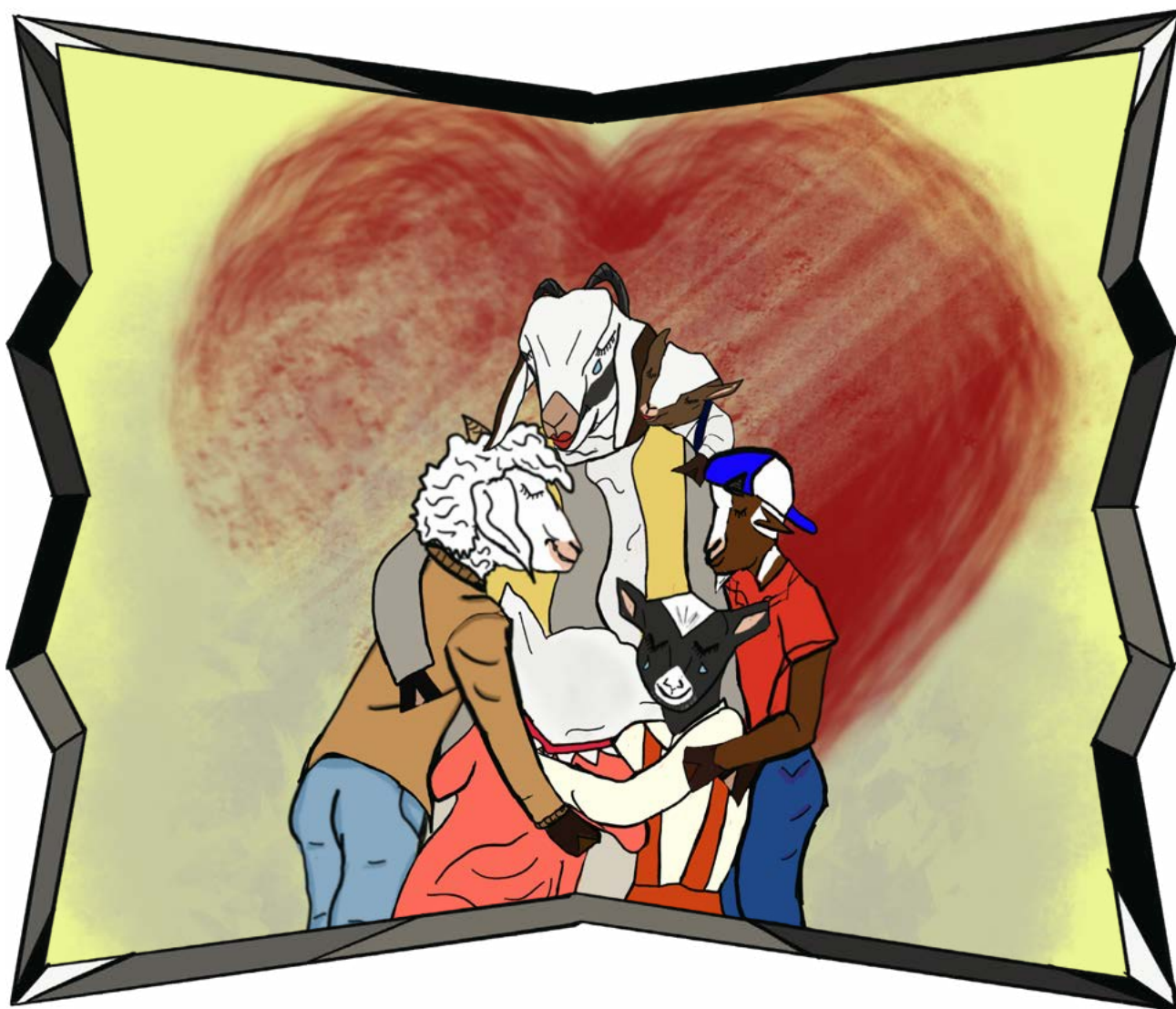
Vlkovi sliny tekly proudem, namalovaný obličej už byl celý rozmazaný, jak mu bylo horko v kožichu, a tak rychle řekl heslo „Rózička Fešulka“.

Kůzlátka dveře otevřela, Vlášek už už otvíral tlamu, když vtom se na schodišti objevila maminka Róza se svojí nejlepší kamarádkou a sousedkou. Vytřeštily oči na zmalovaného vlka v kožichu, který ve dveřích otvíral tlamu na vystrašená kůzlátka! Rózička vyjekla, až jí spadly tašky.

Kamarádka bizonice Boženka, která se naštěstí uměla velmi dobře prát, se rozběhla, že tomu zmalovanému vlkovi pořádně vypráší kožich! Vlk rychle pochopil, že bizonici rozhodně nepřepere a pelášil z domu, co mu tlapy stačily.

Když byl vlk pryč, kůzlátka se na maminku vrhla a radostně se všichni objali. Maminka jim znovu vysvětlila, že si musí dávat pozor na to, co sdílejí na internetu. Společně pak vymysleli tajnější heslo, aby se k nim nikdo cizí už nemohl dostat.

Vysvětlivky

Milí čtenáři Kyberpohádek,

ptají se Vás děti na počítačové termíny v Kyberpohádkách? V této kapitole „první pomoci“ jsme pro Vás připravili velice stručné a základní vysvětlení odbornějších pojmů.

O nezbedných kůzlátkách

Internet. Celosvětové propojení počítačových sítí, které jsou samy o sobě tvořeny různými elektronickými zařízeními, např. počítači, mobilními telefony, tablety atd. Toto propojení umožňuje téměř všem lidem na světě mezi sebou komunikovat, posílat si např. fotografie, videa, texty a sdílet informace s ostatními uživateli nebo si informace dohledávat.

Fotit se na internet. Fotografovat a nahrávat se zpravidla na tzv. sociální sítě v rámci internetu. Tyto fotografie jsou pak přístupné neomezenému okruhu dalších, tedy i cizích osob. Můžeme tak zpřístupňovat i řadu citlivých osobních informací – svůj vzhled, místo a vybavení domova, svoji činnost atd. Zlí lidé mohou tyto informace zneužít, vydávat se za někoho jiného, vykrást nám byt nebo nám ublížit či nás pomlouvat. Obranou je učinit profil soukromým a omezit tak příjemce svých příspěvků na kamarády nebo rodinu.

Heslo (silné heslo, tajné heslo) – heslo na otevírání dveří. Řetězec znaků potřebný pro náš přístup do počítače, mobilního telefonu, k souborům, službám nebo právě k otevření dveří. Silné heslo je pro neoprávněnou osobu velmi komplikované uhodnout. Slabé heslo lze uhodnout snadno (např. moje jméno, datum narození, město, ve kterém bydlím apod.) a špatně tedy chrání. Heslo má znát jen ten, kdo má mít jeho prostřednictvím někam přístup.

Sociální síť. Prostřednictvím internetu propojená skupina lidí. Prostřednictvím svého tzv. profilu (osobitého představení sebe sama) pak mezi sebou mohou komunikovat (chatovat), sdílet fotografie a videa ze svého života, další články, informace, inzeráty apod. Mohou se tak něčemu přiučit, o něco se podělit, vyjádřit soucit, pochopení nebo nesouhlas s něčím či někým dalším.

Zdroje: Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti, Jirásek P., Novák L., Požár J., ISBN 978-80-7251-436-6, Wikipedie, nebojteseinternetu.cz

Vysílat video na internet (sociální síť). Právě natáčené video ihned (v reálném čase) nahrávat do prostředí internetu (sociální sítě) a tím jej okamžitě zpřístupňovat druhým lidem. Buď veřejně komukoli či jen omezenému okruhu uživatelů (např. rodině, kamarádům, spolužákům apod.). Video vysílané na sociální síť ukazuje druhým, co se děje právě teď. Diváci mohou ihned psát komentáře.

Hashtag, přidávat hashtag. Zejména při publikování obsahu na sociálních sítích (fotek, videí, vlastních textů, článků atd.) můžeme k příspěvku přidat tzv. hashtag (klíčové slovo, nálepku), který stručně vystihuje obsah příspěvku. Pokud mají sdílené příspěvky přidány tyto hashtagy, mohou následně uživatelé sociální sítě vyhledávat příspěvky různých uživatelů vztahující se k danému tématu nebo události.

Zdroj: Wikipedie, www.shoptet/slovník-pojmu

Sdílet adresu. („... automaticky u videa sdílí i adresu, kde bydlí.“) Současně s natáčením videa a jeho vysíláním na sociální síti se k tomuto videu může automaticky přidávat řada informací (např. i adresa místa natáčení). Každý, kdo na sociální síti viděl právě probíhající polštářovou bitvu kůzlátek, si mohl přečíst skutečnou fyzickou adresu, kde se bitva odehrávala. To mohou zneužít zlí lidé, kteří vidí, že jsou kůzlátka sama doma, co dělají, a hlavně kde bydlí.

Objednat jídlo na internetu. Jde o reálné objednání si jídla u skutečného výrobce, jídelny, restaurace apod., přičemž objednávka je učiněná prostřednictvím internetu (pomocí webové nebo mobilní aplikace). Dodavatelé pak jídlo doručí objednavajícímu na jeho fyzickou adresu třeba prostřednictvím donáškové služby.

Kód (u dveří) – *v návaznosti na pojem heslo.* Některé novější dveře se neotvírají klíčem, ale zadáním správné kombinace čísel nebo i znaků na malé klávesnici. Často jde o řetězec čtyř čísel, která umožní vstup někam nebo přístup k něčemu jen oprávněné osobě. V případě našich pohádkových dveří s kódem vlk potřeboval znát čtyři čísla, aby si je jejich namačkaním na klávesnici otevřel. Heslo bylo slabé (1-2-3-4), vlk jej rychle uhodl a dostal se dovnitř ke kůzlátkům. Silné heslo by neuhodl.

FACE ID. Po heslu a kódu další způsob, jak zabezpečit např. přístup do místnosti (budovy), osobního počítače, mobilního telefonu nebo konkrétní aplikace. Systém FACE ID pomocí kamery rozpozná obličej oprávněné osoby. Pokud systém obličej již zná (má jej v sobě uložen), umožní takové osobě přístup do počítače či telefonu nebo otevře dveře. V opačném případě je přístup zamítnut.

Zdroj: Wikipedie, www.vodafone.cz

Osobní profil na sociální síti. Popis uživatele, který jej reprezentuje a charakterizuje. Může obsahovat jméno, příjmení, datum narození apod., může být doplněn fotografií, kresbou či symbolem. Někdy můžeme nastavit, co z toho bude či nebude veřejně přístupné.

Zdroj. Wikipedie, Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti, Jirásek P., Novák L., Požár J., ISBN 978-80-7251-436-6, www.info.identitaobcana.cz

PODĚKOVÁNÍ

Poděkování patří zejména tvůrčímu týmu Centra kybernetické bezpečnosti, z. ú.

Jmenovitě:

- Tomášovi Müllerovi a Petrovi Jiráskovi za ideový koncept, scénář a texty.
- Tomášovi Müllerovi, Danielovi Kočímu, Marianě Vrbíkové, Petře Sobkové a Markovi Vrbíkovi za textové provedení.
- Marianě Vrbíkové a Heleně Švomové za výtvarné provedení.
- Danielovi Kočímu a Davidovi Vlčkovi za produkci a finální grafickou úpravu.
- Vladkovi Trešlovi a Petrovi Jiráskovi za zpracování vysvětlivek.
- Dianě Burdové z Linkin Sphere, Michale Radotínské, Petře Sobkové a Vladkovi Trešlovi za zpracování metodických listů.

Projekt Kyberpohádek podpořila řada významných organizací. Poděkování patří zejména Národnímu úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost, Vojenskému zpravodajství, Velitelství kybernetických sil a informačních operací Armády České republiky, České pobočce AFCEA, Pracovní skupině kybernetické bezpečnosti AFCEA, Univerzitě obrany a Českému vysokému učení technickému v Praze.

Děkujeme.

V Praze dne 30. 6. 2022

Josef Strelec

ředitel, Centrum kybernetické bezpečnosti, z. ú.

Vodafone podporuje bezpečné chování dětí na internetu a výchovu kybernetické bezpečnosti. Tipy, jak na to, najdete na vodafone.cz/digitalni-rodicovstvi.
Tam si také můžete tuto knihu prolistovat v elektronické podobě.

